Вступ до ДРУГОГО ПОСЛАННЯ АПОСТОЛА ПАВЛА ДО ТИМОФІЯ

Написавши попереднього листа до молодого благовісника Тимофія, Павло тепер, очевидно, опинився у в'язниці під час переслідувань Нерона, і цього разу він знав, що його земне життя добігало свого кінця (пор. 1:8, 16; 4:6–8). Однак до самого кінця його неустанна турбота була про Тимофія, Церкву та справу Христа. Друге послання до Тимофія вважається останнім натхненним листом, написаним Павлом перед тим, як він залишив це життя.

Зміст

1:1–2	Вітання
1:3–7	Особиста подяка Павла Тимофію
1:8–12	Добрий воїн не повинен соромитися євангелія
1:13–18	Добрий воїн повинен твердо триматися євангелія
2:1–2	Добрий воїн повинен добре знати євангеліє і передати його іншим
2:3	Тематичне твердження: будь добрим воїном Ісуса Христа
2:4–13	Добрий воїн повинен бути зосередженим на євангелії й вірно проповідувати його
2:14–26	Добрий воїн повинен бути відповідальним у взаємодії з іншими
3:1–13	Добрий воїн повинен стійко переносити відступництво і гоніння
3:14 – 4:5	Добрий воїн повинен знати і проповідувати євангеліє
4:6–8	Добрий воїн (як Павло) повинен витримати до кінця
4:9–22	Заключні увіщання Павла і прощання

Головна тема

Головний посил книги коротко викладений у 2:3: ми повинні зносити труднощі, якщо хочемо бути добрими воїнами Ісуса Христа. Зносити труднощі означає відповідально виконувати обов'язки свого християнського життя, навіть зазнаючи протидії. Добрий воїн не соромиться євангелія, твердо тримається його, добре його знає і проповідує. Євангеліє завжди в центрі його стосунків з іншими, а також під час відступництва і переслідувань. Він знає і проповідує євангеліє, твердо тримаючись до самого кінця.

Спеціальний розділ

ТРИ ПРИЧИНИ ВІРИТИ В БОГОНАТХНЕННІСТЬ БІБЛІЇ 3

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ 7

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ АПОСТОЛА ПАВЛА ДО ТИМОФІЯ

1:1 аУ NU-тексті та М-тексті – *Христа Ісуса.*

1:11 аNU-текст опускає *язичників.*

[1:7] Слово «страх» зустрічається в Біблії багато разів. У деяких із цих випадків текст пояснює зв'язок між «страхом Господнім» і мудрістю (Йова 28:28; Псалом 110:10; Приповісті 1:7). У багатьох інших уривках Писання можна прочитати Божий наказ Його творінню боятися Його (Левіт 25:17; Второзаконня 6:13; Матвія 10:28). Як добре відомо, одна з часто повторюваних істин у Біблії наголошує, що Божа «милість… з роду *в* рід для тих, хто боїться Його» (Луки 1:50). Однак також добре відомі й слова Павла Тимофію, що «Бог не дав нам духа страху, але *духа* сили, любові й розсудливості» (2 Тимофія 1:7). Апостол Іван пішов навіть іще далі, написавши: «У любові немає страху, але досконала любов проганяє страх, оскільки страх несе страждання» (1 Івана 4:17–18). Отже, чи повинні ми боятися Бога, чи християни не повинні боятися?

У більшості випадків, коли Біблія підносить безстрашність людини та необхідність відкинути страх, це поняття вживається в іншому контексті, ніж той, в якому йдеться про «страх Господній». 2 Тимофія 1:7 не навчає, що ми не повинні боятися Бога; радше, Павло навчав Тимофія не боятися за своє життя, виконуючи Господню роботу. Бог хоче, щоб Його діти були безстрашними у своєму служінні Йому. Така мужність допоможе їм «не соромитися свідчити про нашого Господа» (2 Тимофія 1:8). Подібно до ізраїльтян, яким Ісус Навин і Калеб наказали не боятися народу Ханаану (Числа 14:8–9), християни не повинні боятися ні ворогів навколо них, ні завдання, яке стоїть перед ними. Бог очікує від Свого народу розуміння того, що «більший Той, Хто у вас, ніж той, хто у світі» (1 Івана 4:4).

Але як щодо сказаного в 1 Івана 4:17? Хіба це не стосується страху Божого? Тут потрібно пам'ятати, що у Святому Письмі поняття «страх» вживається в різних значеннях (а коли обговорюються різні значення того самого слова чи речі, суперечності немає). Страх може означати зляк, боязнь і жах, але також може означати трепет, благоговіння і повагу. «Досконала любов», про яку пише Іван, проганяє перший вид страху, а не другий. Пророк Малахія пов'язав страх і благоговіння, описуючи ставлення Левія (чиє ім'я там представляє весь клас священиків) колись у минулому: «…він Мене побоявся і мав страх перед Моїм Іменем» (2:5). Єврейське слово *яре'*, яке часто перекладається як «страх», також означає «релігійний трепет». З цієї причини деякі сучасні переклади Біблії (наприклад, Новий американський стандартний) переклали текст цього віршу так: «Тож він шанував Мене, і боявся імені Мого».

Сьогодні Бог очікує, що Його народ буде глибоко шанувати Його, а не панікувати при думці про Нього, як раб може боятися свого жорстокого господаря. Крім того, для християнина ходити «в Господньому страсі» (Дії 9:31) означає, між іншим, сміливо наслідувати свого Спасителя, Який був безстрашним перед обличчям Своїх супротивників.

[1:12] Зауважте, що віра і знання не протистоять і не суперечать одне одному. Дивіться Спеціальний розділ на стор. 60 коментарів до Івана.

1:18 а*Мені* зустрічається у Вульгаті та кількох грецьких рукописах.

2:3 аУ NU-тексті – *Ти мусиш розділяти.*

2:7 аУ NU-тексті – *Господь дасть тобі.*

[2:15] З Писанням потрібно поводитися правильно. Твердження про те, що можна тлумачити Біблію як завгодно, або що «за допомогою Біблії можна довести що завгодно», свідчать лише про її неправильне використання. Якщо підходити до вивчення Біблії логічно і з чесним бажанням виявити те значення, яке Бог мав намір передати, її можна правильно зрозуміти (Івана 7:17; 8:32). Релігійна плутанина та доктринальна різноманітність, яка існує в християнстві сьогодні, значною мірою спричинені недотриманням цієї настанови[1].

[3:16] Цей вірш чітко визначає параметри натхненності Біблії, зокрема, писань Старого Заповіту. Вони є «богонатхненими» (*теопнеустос*) – продуктом дихання Бога. Бог фактично «видихнув» Святе Письмо. Хоча безпосередньо Святе Письмо було написано звичайними людьми, Святий Дух був достатньо залучений у цей процес, так що вони написали саме те, що Бог хотів передати. Цей висновок не означає, що автори біблійних писань просто писали «диктант». Навпаки, Бог пристосовував Свою натхненну діяльність до індивідуального темпераменту, словникового запасу, рівня освіти та стилістичних особливостей кожного автора.

[3:16] Більш детально про натхненність Біблії дивіться у Спеціальному розділі нижче.

4:1 aNU-текст опускає *Тому*.

4:22 aNU-текст опускає *Ісус Христос.*

ТРИ ПРИЧИНИ ВІРИТИ В БОГОНАТХНЕННІСТЬ БІБЛІЇ

Біблія є найпопулярнішою книгою, яка коли-небудь була надрукована. Це була одна з перших книг, масово випущених на друкарському верстаті Ґутенберга в 1455 році. Оцінити загальну кількість примірників Біблії та її частин, надрукованих і розповсюджених по всьому світу протягом історії, було б практично неможливо, але їх число значно перевищує 10 мільярдів, оскільки лише Об'єднане біблійне товариство розповсюдило понад дев'ять мільярдів примірників за останні 70 років[2]. Безсумнівно, Біблія є найбільш продаваною книгою всіх часів у всьому світі[3].

Чому Біблія така популярна? Найчастіше це пояснюють тим, що люди, які друкують, поширюють і читають Біблію, вірять, що вона є натхненним Словом Божим. Більшість людей, які читають Біблію, не вважають її збіркою добрих порад від простих людей або казок, написаних для розваги. Натомість вони вірять, що Книга, яку вони читають, є продуктом єдиного істинного Бога.

Часто, коли таких людей просять пояснити, на чому ґрунтується їхня віра в те, що Біблія походить від Бога, вони кажуть, що так стверджує сама Біблія. Так, Біблія дійсно містить численні твердження про свою натхненність. Зокрема, «Усе Писання богонатхненне» (2 Тимофія 3:16–17). Насправді, якщо хтось захоче дослідити всю Біблію, він виявить, що вона містить понад 2700 тверджень про свою божественну натхненність («і сказав Бог», «слово Господа», «через дане Ним [Богом] одкровення»).

Проте, навіть якщо ми й очікуємо знайти твердження про божественну натхненність у будь-якій книзі, даній Богом, **такі твердження самі по собі нічого не доводять**. Це необхідна ознака натхненності, але недостатня. Різні книги заявляють про свою натхненність Богом (наприклад, Коран і Книга Мормона), але прості заяви про це ще не є позитивним доказом їх натхненності. Будь-хто може заявити, що є президентом Сполучених Штатів Америки – і робити такі заяви навіть понад 2700 разів. Але його численні претензії на посаду президента не підтвердять його правоту, якщо він не зможе надати більш адекватні та достатні докази.

Коли Ісус відкрився світові як Син Божий приблизно у віці 30 років (Луки 3:23), Він не очікував, що люди повірять Йому лише тому, що Він **називав** Себе Месією. Навпаки, Ісус сказав: «**Якщо Я не роблю діл Мого Отця, то не вірте Мені**; якщо ж Я роблю, то хоч не вірите Мені, – **вірте ділам**, щоб ви зрозуміли й пізнали, що Отець у Мені, а Я – в Отці» (Івана 10:37–38). Якщо Месії не можна було довіряти лише на підставі Його **заяв** про месіанство, то не слід довіряти й Біблії. Знову ж таки, хоча твердження про натхненність є важливими (і очікуваними, якщо Біблія є Словом Божим), **прості твердження ще нічого не доводять.**

Автори біблійних писань не очікували, що світ сприйме їхні твори як Боже Слово просто тому, що вони стверджували про це. Вони наполягали на тому, що в основі їхніх писань не були вигадані люди і події, які неможливо перевірити, а тверді факти, які можна перевірити. Апостол Петро писав: «Адже ми сповістили вам про силу та присутність Господа нашого Ісуса Христа, не йдучи за хитрими вигадками, але будучи очевидцями Його величі» (2 Петра 1:16). У передмові до Книги Дії Лука написав, що Ісус «з'явився перед ними й дав **багато переконливих доказів**, що Він живий. Ісус являвся їм упродовж сорока днів та говорив про Царство Боже» (Дії 1:3, НПУ). Автори книг Біблії розуміли та наполягали на тому, що написана ними інформація була точною та фактичною, і її слід приймати не «сліпою вірою» через брак доказів, а на основі великої кількості доказів, які можна перевірити.

Отже, які є докази на підтвердження надприродного походження Біблії? Чому чесний шукач правди має дійти висновку, що Біблія є особливим одкровенням від Творця всесвіту? Якщо коротко, то головним доказом божественного походження Біблії є **точність авторів біблійних оповідань в усьому, що вони писали про минуле, теперішнє і навіть майбутнє**.

Англійський поет XVIII століття Олександр Поуп у «Нарисі про критику» лаконічно зазначив те, що надто добре знає кожна розумна людина: «**людині властиво помилятися**»[4]. Навіть якщо встановити для себе високі стандарти і навчитися всього, чого тільки можливо, застосувати всі можливі запобіжники і гарантії, помилки все одно неминучі; незнання буде виявлено; помилки стануть очевидними. Яким би великим істориком не був Геродот, іноді він помилявся. Яким би геніальним не був Аристотель, часом він був жахливо неточним[5]. Яким би досвідченим поетом VIII століття до н.е. не був Гомер, іноді «навіть старий добрий Гомер киває, погоджуючись»[6]. **Людині** просто неможливо бути правою щодо всього, що вона говорить чи пише. Однак «для Бога все можливо» (Марка 10:27).

Якщо всезнаючий, всемогутній Бог існує (а тому є багато доказів, див. стор. 17 коментарів до Псалмів), тоді такий Бог міг би створити бездоганне письмове одкровення для Свого людського творіння. Він міг скерувати неосвічених людей написати про події, які відбулися за сотні чи навіть тисячі років до їхнього часу з абсолютною точністю. Він міг би «спонукати» (інакше) звичайних людей бездоганно написати про будь-яких сучасних людей, місця і речі (2 Петра 1:20–21). Він міг навіть скерувати людей написати про майбутні події з ідеальною точністю. По правді кажучи, всеохоплююча причина (яка буде розділена на три частини), чому можна дійти раціонального висновку, що Біблія «богонатхненна», це надзвичайна точність авторів її книг… у **всьому**.

ПРИЧИНА №1: ПРОВІСНІ ПРОРОЦТВА

У вівторок, 11 вересня 2001 року, Сполучені Штати Америки сколихнула жахлива трагедія – терористи атакували будівлі Всесвітнього торгового центру і Пентагону. Під час трагедії поширювалися чутки, що Нострадамус нібито передбачив такий поворот подій. Веб-сайти з інформацією про Нострадамуса отримали тисячі, навіть мільйони відвідувань. Після всього сказаного і зробленого виявилося, що це передбачення було сфабрикованим і неправильно

зрозумілим; Нострадамус не передбачав такого майбутнього. Але з реакції громадськості було очевидно, що будь-хто, здатний точно передбачити майбутнє, є більш ніж просто трохи особливим. Пророк Єремія писав: «Хто то скаже і станеться це, як Господь того не наказав?» (Плач Єремії 3:37, переклад І. Огієнка). Думка пророка була чіткою: ніхто не може точно передбачити майбутнє, якщо Бог не сповістить його про це. Отже, якщо Біблія точно передбачає майбутнє, ми можемо знати, що вона від Бога.

Насправді, Біблія містить численні пророцтва, які, як показала стародавня історія, досконало сповнилися в кожній деталі. Розглянемо кілька прикладів:

Падіння Тиру (див. стор. 5 коментарів до Єзекіїла).

Падіння Вавилону та піднесення Кира (див. стор. 8 коментарів до Єремії).

Месіанські пророцтва (див. стор. 12 коментарів до Ісаї).

Протиставляючи Бога Ізраїлю давнім язичницьким ідолам, пророк Ісая кинув виклик тим, хто вірив у могутність своїх язичницьких божеств. Ось що Ісая сказав про тих ідолів: «Хай наблизяться і сповістять нам те, що станеться. Що спочатку було, скажіть, і візьмемо до нашого серця… Сповістіть те, що надійде в кінці, і пізнаємо, що ви є богами» (41:22–23). Згідно з цими словами Ісаї, будь-яке божество, яке могло б послідовно передбачати майбутнє, було б визнано істинним Богом, тоді як будь-яке божество, яке не могло б передбачити майбутнє, мало бути викинуто на купу сміття фальшивих релігій. Щоб довести, що Бог Ізраїля був істинним Богом, Ісая передав такі Його слова: «Я – Бог, і немає іншого Бога, такого, як Я. Хто від початку сповіщає останнє, наперед те, що не сталося?» (46:9–10). Дійсно, Бог Ісаї міг передбачати майбутнє. Падіння Тира та Вавилона, правління Кира та прихід Месії – це лише деякі з найяскравіших прикладів цього. Чесний розгляд наявних доказів неухильно веде до висновку, що пророцтва, які містяться в Біблії, свідчать про те, що вони були написані під Божим натхненням.

ПРИЧИНА №2: НАУКОВА ТОЧНІСТЬ І ПЕРЕДБАЧЕННЯ

Хоча Біблія не позиціонує себе як науковий або медичний підручник, цілком розумно припустити, що якби Бог дійсно надихнув біблійні писання, вони були б абсолютно точними в кожній згаданій в них науковій або медичній деталі. Більше того, в біблійних оповіданнях повинні бути повністю відсутні всі наукові та медичні помилки, якими рясніють сторінки інших стародавніх, ненатхненних творів. Чи є Біблія непогрішною, торкаючись наукових дисциплін, чи вона містить помилки, які можна було очікувати знайти в творах людей давнини, які помилялися?

У стародавньому світі єгиптяни були відомі своїми успіхами в галузі медицини. Доктор Самуель Массенгілл, хімік-фармацевт початку XX століття, зазначив, що «Єгипет був медичним центром стародавнього світу»[7]. Геродот записав, що у царя Дарія було правило «тримати при собі деяких єгипетських лікарів, які мали репутацію найвидатніших у своїй професії»[8]. До наших днів дійшли стародавні документи, які детально описують багато єгипетських медичних знань, серед яких папірус Еберса (знайдений у 1872 році) вважається одним із найкращих джерел[9]. Він містить безліч медичних засобів, призначених для лікування, покращення та запобігання. «Загалом у папірусі викладено 811 рецептів для виготовлення мазей, пластирів і припарок; вдихання, інгаляції та полоскання горла; порошків, драже і пігулок; фумігацій, супозиторіїв і клізм»[10]. Серед сотень рецептів ми знаходимо й огидні методи лікування, які принесли набагато більше шкоди, ніж користі. Наприклад, у розділі під назвою «Що робити, щоб витягти скалки з тіла» призначається засіб, що складається з «крові хробака, крота та ослячого гною»[11]. Серед засобів, які допомагали лікувати шкірні захворювання, були котячий гній, собачий гній і свинячий зуб[12]. Здається, що єгиптяни одними з перших представили ідею «доброго і похвального гною»[13]. Хоча треба зауважити, що деякі аспекти єгипетської медицини були корисними, проте з точки зору сучасного читача, шкідливі засоби та інгредієнти кидають жахливу тінь ненадійності на всі єгипетські зусилля.

Слід визнати, що Біблія не надає довгих списків медичних рецептів. Автори книг Біблії не мали на меті написати підручник з медицини. Однак, особливо перші п’ять книг Старого

Заповіту містять численні правила санітарії, карантину та інших медичних процедур, які мали керувати повсякденним життям ізраїльтян. Цікаво, що на сторінках Біблії повністю відсутні шкідливі ліки та інгредієнти, які призначалися в інших стародавніх цивілізаціях. Насправді, П'ятикнижжя демонструє розуміння мікробів і хвороб, яке «сучасна» медична спільнота змогла зрозуміти відносно недавно.

Мікроби та вода очищення (див. стор. 6 коментарів до Книги Числа).

Карантин (див. Спеціальний розділ на стор. 12 коментарів до Книги Левіт).

Правила харчування (див. Спеціальний розділ на стор. 4 коментарів до Книги Левіт).

Загальна наукова точність (див. Спеціальний розділ на стор. 12 коментарів до Книги Левіт).

Порівнявши медичні вказівки Мойсея з ефективними сучасними методами, багато лікарів усвідомили дивовижну цінність і далекоглядність Біблії. Як писав фармаколог XX століття та дослідник івриту доктор Девід Махт з Університету Джонса Гопкінса, «кожне слово в єврейських Писаннях добре підібрано та несе в собі цінні знання і глибоке значення»[14]. Справді, точні медичні практики, приписані ще за тисячі років до того, як їхнє значення було повністю зрозуміло, надають чудові докази богонатхненності Біблії.

ПРИЧИНА №3: ЗАГАЛЬНА ФАКТИЧНА ТОЧНІСТЬ БІБЛІЇ

Якби групу істориків попросили створити найновішу історію певної країни й дали їм кілька років для закінчення проекту і необмежені ресурси, які вони могли використовувати у своїх дослідженнях, а потім, тримаючи в руках їхній щойно виданий том, чи могли б ми бути впевнені, що вони ідеально точно записали значні дати та інформацію? Ні, не могли б. Насправді, як добре знає кожен порядний власник видавництва, вже за кілька років нам знадобилося б друге видання. За десятиліття з'явилося б стільки нової інформації, що знадобилося б третє або навіть четверте видання цієї книги. А через 20 років нам, швидше за все, знадобилася б абсолютно нова книга, якщо ми хочемо точно зберегти історію. Однак, коли ми дивимося на 66 книг Біблії, то знаходимо досконалу історичну точність, яка ніколи не потребувала оновлення чи виправлення.

Кожне окреме твердження в Біблії, яке можна історично перевірити або підтвердити, показало, що автори книг Біблії жодного разу не помилилися. Така абсолютна точність книг Біблії вказує на те, що до їх написання був залучений розум, який перевищував людські здібності.

Точність Книги Дії (див. коментарі до книги на стор. 19, 23, 24, 27, 29, 35).

Тунель Хезекії (див. коментарі до 2 Царів 20:20).

Правда в тому, що точність біблійних оповідань підтверджено великою кількістю археологічних знахідок. Як писав відомий археолог Нельсон Глюк, «можна категорично стверджувати, що жодне археологічне відкриття не заперечило жодного біблійного посилання. Були зроблені десятки археологічних знахідок, які чітко й у точних деталях підтверджують історичні твердження в Біблії»[15]. Справді, досконала історична точність, без помітних помилок, які можна знайти в творах, написаних простими людьми, свідчить про божественне походження Біблії.

ВИСНОВОК

Жодну низку книг в історії людства не об'єднує така надприродна послідовність, як книги Біблії. Від першої книги Буття до останньої книги Об'явлення приблизно 40 авторів написали окремі твори, які були об'єднані у бестселер – найбільш розповсюджену, ідеально узгоджену, бездоганно написану книгу з будь-коли створених. Простий людський геній ніколи не зміг би створити книгу з такими провісними пророцтвами, науковим передбаченням і загальною фактичною точністю. Здоровий глузд вимагає адекватного пояснення. І єдиний раціональний висновок, який узгоджується з наявними доказами, полягає в тому, що Біблія «богонатхненна».

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ

1. Докладне роз'яснення цього принципу див. у Thomas Warren (1982), *Logic and the Bible* (Jonesboro, AR: National Christian Press); Thomas Warren (1975), *When Is An "Example" Binding?* (Jonesboro, AR: National Christian Press); Dave Miller (2019), *Is Christianity Logical?* (Montgomery, AL: Apologetics Press).
2. "God Facts" (no date), http://www.wwj.org.nz/gfacts.php.
3. "Best Selling Book of Non-Fiction" (2014), *Guinness World Records*, http://www.guinnessworldrecords.com/records-1/best-selling-book-of-non-fiction/.
4. Alexander Pope (1709), "An Essay on Criticism," http://languagelog.ldc.upenn.edu/myl/ldc/ling001/pope_crit.htm.
5. Wayne Jackson (1997), "Homer Sometimes Nodded, but the Bible Writers Never Did!" Apologetics Press, http://www.apologeticspress.org/apcontent.aspx?category=13&article=249.
6. Horace, "Ars Poetica," 1:359, http://www.thelatinlibrary.com/horace/arspoet.shtml.
7. S.E. Massengill (1943), *A Sketch of Medicine and Pharmacy* (Bristol, TN: S.E. Massengill), стор. 13.
8. Herodotus, 3:129.
9. Cyril Bryan (1930), *Ancient Egyptian Medicine: The Papyrus Ebers* (Chicago, IL: Ares Publishers), стор. 1.
10. Там само, стор. 15.
11. Там само, стор. 73.
12. Там само, стор. 92.
13. S.I. McMillen and David Stern (2000), *None of These Diseases* (Grand Rapids, MI: Revell), third edition, стор. 10.
14. David Macht (1953), "An Experimental Pharmacological Appreciation of Leviticus XI and Deuteronomy XIV," *Bulletin of the History of Medicine*, 27[5]:450, September-October.
15. Nelson Glueck (1959), *Rivers in the Desert: A History of the Negev* (New York: Farrar, Strauss, and Cudahy), стор. 31.